

KRW-inrichtingsmaatregelen: vrijwillig of met juridische dwang?

Dit artikel is een prikkelend pleidooi voor de realisatie van inrichtingsmaatregelen in het kader van de KRW op particuliere gronden op vrijwillige basis. De mogelijkheden en onmogelijkheden voor realisatie van KRW-doelen door deze inrichtingsmaatregelen worden geschetst, evenals een aanpak om deze op de meest prettige en effectieve wijze te realiseren. Met vooralsnog een inspanningsverplichting in plaats van een resultaatverplichting richting Europese Unie.

Voor KRW-maatregelen geldt een resultaatverplichting. Maatregelen moeten zoveel mogelijk vóór 2015 en in ieder geval vóór 2027 zijn uitgevoerd. De ecologische doelen voor waterlichamen moeten waar mogelijk eind 2015, maar uiterlijk eind 2027, zijn gehaald.

De aanleg van natuurvriendelijke oevers buiten het huidige profiel van watergangen (weggraven van oevers) is een voorbeeld van een belangrijke KRW-inrichtingsmaatregel. Het levert veel winst op voor de ecologie en het beperkt de belasting met vervuilende stoffen. Bovendien ontstaat een robuuster watersysteem door toename van de potentiële waterberging.

De nieuwe inrichting en beperkingen aan het gebruik van oevers leggen echter een grote claim op particuliere gronden met (doorgaans) agrarisch gebruik. Waarschijnlijk zijn agrariërs niet zonder meer bereid hieraan mee te werken. Zij zijn immers het laatste decennium geconfronteerd met steeds strengere regelgeving en eisen aan de wijze waarop zijn hun bedrijf voeren. De bereidheid om een deel van hun gronden niet-optimaal te kunnen gebruiken (mest en bestrijdingsmiddelvrij) of zelfs geheel uit productie te moeten nemen ten behoeve van natuurvriendelijke inrichting, zou wel eens gering kunnen zijn. Zeker als daar geen of te weinig vergoedingen tegenover staan voor grondontwaarding en voor vergoeding van de kosten van natuurvriendelijk beheer door de agrariër zelf.

Ook bestaat geen garantie dat inrichtingsmaatregelen werkelijk uitvoerbaar zijn binnen het tijdsbestek van de KRW (vóór 2015 of vóór 2027), tenzij de mogelijkheid bestaat van gedwongen verkoop of gedwongen gedogen van natuurvriendelijke inrichting van land in privé-bezit. Onvrijwillige aankoop of verplicht gedogen van inrichtingsmaatregelen gaat in de Nederlandse constellatie héél ver. Het is zeer de vraag of dit politiek haalbaar is. Het is tot nu toe in Nederland alleen toegestaan voor infrastructurele maatregelen en voor de inrichting van nieuw stedelijk gebied. Natuurvriendelijke inrichting valt hier expliciet niet onder. Zelfs voor de aankoop en inrichting van de ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingzones wordt geen juridische dwang gebruikt.

Het is daarom vreemd dat sommige waterschappen nu stellen dat maatregelen geen significante schade geven, terwijl

de uitvoering alleen op basis van dwang kan worden gegarandeerd. De hamvraag is: vindt het Rijk het acceptabel dat zo nodig gedwongen aankoop of gedwongen natuurvriendelijke inrichting plaatsvindt van gronden die in particulier eigendom zijn? Zo ja, dan zal het Rijk daarvoor ook de benodigde juridische instrumenten moeten verschaffen. Het antwoord op die vraag is waarschijnlijk negatief. Het is ook niet te verwachten dat provincies tot dergelijke voor Nederland draconische maatregelen, met een naar verwachting gering maatschappelijk draagvlak, zullen overgaan. Dit buiten de vraag of dat dan juridisch ook haalbaar zal blijken te zijn.

Mijn stelling is daarom: 'Natuurvriendelijke inrichting van particuliere gronden dient zoveel mogelijk plaats te vinden op basis van vrijwilligheid'. Voor de KRW-maatregelen betekent dit dat de periode tot 2015 moet worden benut om een aantal zaken als onderzoeksmaatregel na te gaan:

- Welke particulieren, met name agrariërs, zijn bereid mee te werken aan natuurvriendelijke inrichting van stroken grond langs hun watergangen?
- Welke financiële regelingen zijn Rijk, provincies en waterschappen bereid hier tegenover te stellen?
- Hoeveel oevers kunnen we dan natuurvriendelijk (laten) inrichten en beheren/onderhouden?

Pas als het antwoord op deze vragen bekend is, is het mogelijk om met enige zekerheid realistische doelen te stellen voor natuurvriendelijke inrichting van oevers van watergangen die onderdeel zijn van KRW-waterlichamen. Het is daarom onverstandig om nu al KRW-doelen en bijbehorende maatregelen vast te leggen voor natuurvriendelijke inrichting van gronden die in particulier eigendom zijn.

Dit betekent niet dat waterschappen en provincies dan verder maar stil moeten gaan zitten. De uitdaging is om op korte termijn een goede financiële regeling te treffen voor agrariërs die bereid zijn mee te werken. Zowel voor de aankoop of het gebruik van hun grond als voor natuurvriendelijke inrichting en 'groenblauwe' onderhoudscontracten voor de natte en de achterliggende droge oever en het water zelf.

Waterschappen en provincies hoeven niet te wachten tot de volgende stroomgebied-

beheerplancyclus (2016-2021) om hiermee te beginnen. Samen kunnen ze ervoor zorgen dat de benodigde financiële regelingen in 2009 gebruiksklaar zijn, bij voorkeur onder de vlag van het Programma Beheer* en met zoveel mogelijk gebruik van geld uit het Investeringsbudget Landelijk Gebied. In de jaren na 2009 kunnen we dan een vliegende start maken met natuurvriendelijke inrichting en het afsluiten van onderhoudsovereenkomsten.

In 2009 inspannings- en in 2015 resultaatverplichting

In 2015 zal het een stuk makkelijker zijn om haalbare en betaalbare ofwel realistische doelstellingen te bepalen voor natuurvriendelijke oevers langs KRW-waterlichamen. Pas dan is het verantwoord om ons zelf hiervoor een resultaatverplichting op te leggen. In 2009 kunnen de waterschappen zich in hun waterbeheerplannen wel vastleggen op een inspanningsverplichting, bijvoorbeeld door uitvoering mogelijk te maken met een vastgesteld jaarbudget van 2010 t/m 2015.

Conclusies

- Provincies en waterschappen moeten doelen voor KRW-waterlichamen conservatief vaststellen op basis van wat nu zeker is dat haalbaar is in 2015 respectievelijk 2027;
- Waterschappen moeten dit jaar nog onderzoeksmaatregelen formuleren voor gebiedsbrede natuurvriendelijke inrichting en 'groenblauwe' diensten;
- Provincies moeten in samenwerking met het Rijk in het kader van het Programma Beheer* en met geld uit het Investeringsbudget Landelijk Gebied een adequaat stelsel van 'groenblauwe' diensten instellen voor natuurvriendelijke inrichting en onderhoud van zowel (natte) oevers als het water zelf;
- Waterschappen, provincies en het Rijk kunnen in hun waterbeheerplannen en het toekomstige Nationaal Waterplan** een inspanningsverplichting vastleggen met een vastgesteld jaarbudget voor de periode 2010 t/m 2015;
- In 2015 kunnen we de doelen per KRW-waterlichaam bijstellen op basis van wat dan haalbaar en betaalbaar blijkt te zijn in 2021 en 2027.

Nico Broodbakker (senior beleidsadviseur Waternet & Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht)

NOTEN

* Programma Beheer is een subsidiepakket dat per 1 januari van dit jaar door de provincies beheerd wordt voor onder andere onderhoud en beheer van het landschap.

** Nationaal Waterplan is de benaming van de opvolger van de Vierde Nota waterhuishouding, waarin onder meer het stroomgebiedsbeheerplan wordt ondergebracht.